

DEMOKRAATLIKU KULTUURI PÄDEVUSOSKUSED

Võrdsetena üheskoos elamine
kultuuriliselt kirevates
demokraatlikes ühiskondades

Sisukokkuvõte

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

DEMOKRAATLIKU KULTUURI PÄDEVUSOSKUSED

Võrdsetena üheskoos elamine
kultuuriliselt kirevates
demokraatlikes ühiskondades

Sisukokkuvõte

The opinions expressed in this work are the responsibility of the authors and do not necessarily reflect the official policy of the Council of Europe.

All requests concerning the reproduction or translation of all or part of the document should be addressed to the Directorate of Communication (F-67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int).

Cover photo: © Shutterstock
Cover design: Documents and Publications Production Department (SPDP), Council of Europe

Layout: Documents and Publications Production Department (SPDP), Council of Europe

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

© Council of Europe, June 2016
Printed at the Council of Europe

Sisukokkuvõte

Käesolevas dokumendis esitatakse põhimõtteline mudel pädevusoskustest, mida õppijad peavad omandama demokraatlikus kultuuris tegelikult osalemiseks ja teistega rahumeelselt üheskoos elamiseks kultuuriliselt kirevates demokraatlikes ühiskondades. Mudel on mõeldud kasutamiseks teavitusvahendina haridusala otsuste tegemiseks ja planeerimiseks, võimaldades varustada haridussüsteeme nii, et saaks ette valmistada õppijaid elama pädevusoskuslike demokraatlike kodanikena.

Dokument on jaotatud 7ks alajaotuseks.

1. jaos esitatakse oskuste mudeli haridusalane eesmärk. Samas jaos põhjendatakse, miks siinses kontekstis on kasutusel pigem väljendus 'demokraatlik kultuur' kui 'demokraatia' – nimelt selle asjaolu rõhutamiseks, et samas kui demokraatiat ei saa olla ilma demokraatlike ametivõimude ja seadusteta, ei saa taolised ametiasutused ja seadused praktikas toimida ilma tuginemata demokraatlikule kultuurile, milleks on demokraatlikud tõekspidamised, hoiakud ja praktikad. 1. jaos selgitatakse ka omavahelist sõltuvust demokraatliku kultuuri ja kultuuridevahelise suhtlemise vahel kultuuriliselt kirevates ühiskondades – taolistes ühiskondades on kultuuridevaheline suhtlus elulise tähtsusega, et tagada kõikide kodanike kaasamine demokraatlikku arutellusse, mõttevahetusse ja teemaarendustesse.

2. ja 3. jaos esitatakse mõningaid taustaeeldusi, millele mudel tugineb. 2. jaos kirjeldatakse eeldust, mille kohaselt on kodanikel küll vaja omandada terve rida pädevusoskusi, et ka tegelikult demokraatlikus kultuuris osaleda, kuid need pädevusoskused ei ole toimivaks osalemiseks piisavad, sest demokraatlik osalemine nõuab ka selleks sobivaid asutuste struktuure. Teiste sõnadega on nii pädevusoskused kui ka demokraatlikud asutused põhilised demokraatliku kultuuri püsimiseks. Lisaks on ühiskonnas kõikide kodanike demokraatlikuks osalemiseks vaja tegeleda ka ühiskonnas esinevate ebavõrdsustega ja struktuuriselt ebasoodsate oludega. Kui taolisi meetmeid ei ole, siis ebasoodsates oludes inimrühmade liikmed jäävad demokraatlikes protsessides kõrvaliseks, ükskõik kui head ei oleks ka nende demokraatlikud pädevusoskused.

3. jaos esitatakse 'kultuuri' mõiste, mida pädevusoskuste mudelis eeldatakse. Kõik kultuurid on seesmiselt eripalgelised, vaidlustatud, liikuvuses ja pidevas edasiarenemises ning kõik inimesed elavad mitmete kultuuride raames, mis üksteist keeruliselt mõjutavad.

‘Kultuuridevahelisuse’ mõistet uuritakse samuti siinses jaos. Pakutakse mõte, et kultuuridevahelised olukorrad esinevad siis, kui üksikisik tajub muud inimest või inimrühma iseendast kultuuriliselt erinevana. Sellepärast määratletakse kultuuridevahelist suhtlemist sellise suhtlemisena, mis leiab aset üksikiniimeste või inimrühmade vahel, kes ise tajuvad üksteisest erinevaid kultuurilisi kuuluvusi. Siin on ka märgitud, et kuigi kultuuridevaheline suhtlemine on väga oluline sallivuse edendamiseks ja kultuuriliselt kirevates ühiskondades ühiskondliku ühtekuuluvuse parandamiseks, võib taoline suhtlemine olla vägagi paljunõudev ja raske mõningates oludes.

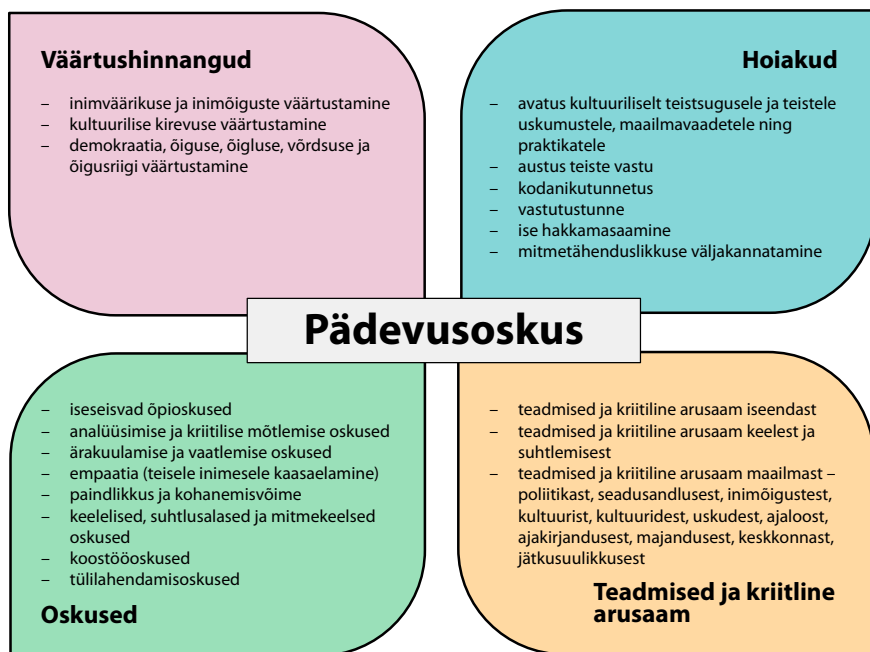
4. jaos räägitakse lahti ‘pädevusoskuste’ mõiste, mida mudelis kasutatakse. Demokraatlikke ja kultuuridevahelisi pädevusoskusi määratletakse kui võimet koondada ja kasutada sobivaid väärtushinnaguid, hoiakuid, oskusi, teadmisi ja/või arusaamist, et sobivalt ja tegusalt reageerida nõuetele, väljakutsetele ning võimalustele, mis esinevad demokraatlikes ja kultuuridevahelistes olukordades. Oskuspädevust käsitletakse liikuva protsessina, kus pädevusoskustega üksikinimene koondab ja rakendab vaimsete varude kogumeid aktiivselt ja kohanemisevõimeliselt, et reageerida ette tulevatele uutele olukordadele.

4. jaotises kirjeldatakse ka kuidas lisaks ‘pädevusoskuse’ mõiste globaalsele ja terviklikule käsitlusele (ainsuses), on ‘pädevusoskused’ (mitmuses) käesolevas dokumendis kasutusel, et tähistada konkreetse üksikinimese võimeid (näit. konkreetsed töökspidamised, hoiakud, oskused, teadmised ja arusaamad), mida koondab ja võtab kasutusele see üksikinimene, et tekiks pädevusoskuslik käitumine. Teiste sõnadega, käesolevalt on pädevusoskus üldisemas tähenduses võime valida, aktiveerida ja korrastada konkreetseid pädevusoskusi ning nende pädevusoskuste rakendamine kooskõlastatult, kohanemisevõimeliselt ja arenevalt, vastavalt konkreetsetele olukordadele.

5. jaos esitatakse töömeetod, mille abil tuvastati konkreetsed pädevusoskused, et need sisse viia praegusesse mudelisse. Mudeli oluliseks omaduseks ongi, et seda ei loodud tühjalt kohalt. Selle asemel hakkas mudel tuginema süstemaatilisele analüüsile olemasolevatest andmetest demokraatlike ja kultuuridevaheliste pädevusoskuste kohta. Läbi viidi audit, mille käigus tuvastati 101 andmeskeemi sellel alal. 101 andmeskeemi lahutati osadeks, et tuvastada kõik üksikud pädevusoskused, mida need sisaldasid ning seejärel rühmitati saadud pädevusoskused sarnasuse järgi. Tulenevalt tuvastati 55 võimalikku pädevusoskust, mida kasutada mudeli koostamiseks. Selleks et seda pädevusoskuste nimekirja aidata vähendada nii lühikeseks, et sellega saaks praktiliselt töötada, kasutati põhimõttekriteeriumite komplekti ning pragmaatilisi kaalutlusi, et tuvastada kõige peamised pädevusoskused, mis kindlasti peaks mudelisse sisse minema. Kriteeriumite ja kaalutluste kasutamise tulemusena

tuvastati 20 pädevusoskust mudeli jaoks – 3 komplekti väärtushinnanguid, 6 hoiakutega, 8 oskustega ja 3 teadmiste ning kriitilise arusaamise kogumit. Neid pädevusoskusi kasutatigi mudeli loomiseks. Seejärel koostati mudeli kirjeldusega dokumendi kava, mida levitati rahvusvahelise konsulteerimise käigus akadeemiliste asjatundjate, haridusala praktikute ja poliitikate kujundajate hulgas. Konsulteerimisel saadud vastused toetasid vägagi mudelit, kuid andsid ka terve rea kasulikke tagasisidet. Tagasisidemega viimistleti mudeli detaile ning sellest juhinduti ka käesoleva dokumendi kirjutamisel.

20 pädevusoskust CDC mudelis

6ndas jaos kirjeldatakse tulemusena saadud mudelit täielikult, loetledes ning kirjeldades kõiki konkreetseid väärtushinnanguid, hoiakuid, oskusi, teadmisi ja kriitilisi arusaamu, mis võimaldavad üksikinimesel demokraatia kultuuris tegelikult ning sobivalts osaleda. Mudel on toodud kokkuvõtliku diagrammina ülal Joonises 1, esitatud on kõik 20 pädevusoskust igäühe kokkuvõtliku kirjeldusega tekstilahtris.

7ndas jaos võetakse dokumendi sisu kokku, seades praegusele mudelil kaks lootust – et mudel osutuks hariduslaste otsuste tegemiseks ja planeerimiseks

kasulikuks ja et see aitaks kaasa noorte võimestamisele, kes oleks iseseisvad ühiskonna liikmed, suutes ise valida ja teostada oma elu eesmärgid selles raamistikus, mille seavad demokraatlikud ametivõimud ja inimõiguste austamine.

A-lisas esitatakse 101 pädevusoskuste andmeskeemi allikad, mida projekti auditis käsitleti. B-lisas esitatakse 101 andmeskeemi hulgest tuvastatud 55 võimalikku pädevusoskust. C-lisas tuuakse täiendava lugemise soovitusi, lisaks A-lisas loetletud viidetele.

Kokkuvõtlik loetelu pädevusoskustest, mis võimaldavad üksikinimesel demokraatia kultuuris tegelikult ja sobivalt osaleda

Väärtushinnangud

Inimväärikuse ja inimõiguste väärtustamine

See tõekspidamine tugineb üldisel veendumusel, et iga inimene on võrdse väärtusega, tal on võrdne väärikus, tal on õigus võrdsele austusele ja samasugusele inimõiguste ning põhivabaduste komplektile ning teda peab vastavalt ka kohtlema.

Kultuurilise kirevuse väärtustamine

See tõekspidamine tugineb üldisel veendumusel, et teised kultuurilised kuuluvused, kultuurialased erinevused ja mitmekesisused ning seisukohtade, vaadete ja praktikate mitmesus peaks olema positiivselt vaadeldud, hinnatud ja kalliks peetud.

Demokraatia, õiguse, õigluse, võrdsuse ja õigusriigi väärtustamine

Siinne väärtushinnangute kogum tugineb üldisel veendumusel, et ühiskonnad peaksid toimima ja olema juhitud demokraatlike protsesside kaudu, arvestades õiguse, õigluse, võrdsuse ja õigusriigi põhimõtteid.

Hoiakud

Avatus kultuuriliselt teistsugusele ja teistele uskumustele, maailmavaadetele ning praktikatele

Avatus on hoiak inimeste suhtes, kellel on tajutavalt erinevad kultuurilised kuuluvused iseenda omadest või kelle veendumused, maailmavaated ja

praktikad erinevad iseenda omadest. Avatus tähendab tundlikkust teiste inimeste suhtes, uudishimu ja tahtet nendega suhelda ning avatust teistsuguste maailmatajumiste suhtes.

Austus teiste vastu

Austus teiste vastu seisneb positiivses vaates ja hinnangus kellegi või millegi suhtes, mis tugineb arusaamal, et neil on seemine olulisus, tähtsus või väärtus. Austuse omamine teiste inimeste vastu, keda tajutakse kui erineva kultuurilise kuuluvusega või erinevate veendumuste, arvamuste või praktikatega enda omadest on elutähtis tegelikuks kultuuridevaheliseks suhtlemiseks ja demokraatlikuks kultuuriks.

Kodanikutunnetus

Kodanikutunnetus on hoiak kogukonna või ühiskonnarühma suhtes, kuhu keegi kuulub, mis on laiem inimese otsesest pereringist ja sõpradest. See sisaldab kogukonda kuulumise tunnet, teadlikkust, et kogukonda kuuluvad ka teised inimesed, teadlikkus inimese tegude tagajärgedest nendele inimestele, solidaarsust teiste kogukonna liikmetega ja kodanikukohustuse tunnetust kogukonna suhtes.

Vastutustunne

Vastutustunne on suhtumine iseenda tegudesse. Vastutustunne eeldab, et inimene mõtleb oma tegude üle järele, kavandab tegutsemist moraalselt sobival, teostab teadlikult oma tegusid ja peab iseennast aruandekohuselaseks oma tegude tulemuste eest.

Ise hakkamasaamine

Ise hakkamasaamine on suhtumine iseendasse. Ise hakkamasaamine tähendab positiivset usku iseenda võimekusse konkreetsete eesmärkide saavutamiseks vajalike tegude teostamiseks ja eneseusaldust aru saada teemadest, valida ülesannete täitmiseks sobivad meetodid, ületada edukalt takistused ja tuua maailma muudatusi.

Mitmetähenduslikkuse väljakannatamine

Mitmetähenduslikkuse väljakannatamine on suhtumine olukordadesse, mis on ebakindlad ja mida võib mitmel erineval moel ning vastuoluliselt tõlgendada. Taoline talumine tähendab, et taolisi olukordi hinnatakse positiivselt ja neid käsitletakse konstruktiivselt.

Oskused

Iseseisvad õpioskused

Iseseisvad õpioskused on oskused, mis on vajalikud iseenda õpingute jätkamiseks, et õppimist korraldada ja hinnata vastavalt oma vajadustele, seda iseseisvalt suunates, ilma teiste inimeste tagant utsitamiseta.

Analüüsimine ja kriitilise mõtlemise oskused

Analüüsimise ja kriitilise mõtlemise oskused on need oskused, mida on vaja ükskõik milliste materjalide (näit. tekstid, väited, tõlgendused, teemad, sündmused, kogemused, jne.) analüüsimiseks, hindamiseks ja nende üle otsustamiseks süstemaatiliselt ning loogiliselt.

Äraakuulamise ja vaatlemise oskused

Äraakuulamise ja vaatlemise oskused on need oskused, mida on vaja selle märkamiseks ja arusaamiseks, mida teised ütlevad ja kuidas nad seda ütlevad ning teiste inimeste mittedõnalisest käitumisest arusaamiseks.

Teisele inimesele kaasaelamine

Empaatia ehk kaasaelamisvõime on oskuste komplekt, mida on vaja teiste inimeste mõtete, uskumuste ja tunnete arusaamiseks ning nendele poolehoiuks ning selleks, et näha maailma teiste inimeste vaatevinklist.

Paindlikkus ja kohanemisvõime

Paindlikkus ja kohanemisvõime on vajalikud oskused enda mõtete, tunnete või käitumiste kohandamiseks ja reguleerimiseks nii, et inimene suudab tegusalt ja sobivalt reageerida uutele taustasüsteemidele ning olukordadele.

Keelelised, suhtlusalased ja mitmekeelsed oskused

Keele-, suhtlus- ja mitmekeelsed oskused on vajalikud selleks, et toimivalt ja sobivalt suhelda inimestega, kes räägivad sama või muud keelt ning tegutseda vahendajana eri keelte rääkijate vahel.

Koostööoskused

Koostööoskused on need oskused, mida on vaja teiste inimestega koos tehtavates tegevustes, ülesannetes ja ühistöös edukalt osalemiseks ning selleks, et innustada teisi inimesi koostööle, nii et on võimalik saavutada rühmale seatud eesmärgid.

Tüli lahendamisoskused

Tüli lahendamisoskused on oskused, mis on vajalikud tülidega tegelemiseks, käsitlemiseks ja lahendamiseks rahumeelselt, juhtides tüli osapooli parimate lahenduste suunas, mis on kõigile pooltele vastuvõetavad.

Teadmised ja kriitiline arusaam

Teadmised ja kriitiline arusaam iseendast

Siia kuulub inimese enda mõtete, uskumuste, tunnete ja tegevusajendite, samuti enda kultuuriliste kuuluvuste ja maailmanägemuse teadmine ja kriitiline arusaam.

Teadmised ja kriitiline arusaam keelest ja suhtlemisest

Siia kuuluvad teadmised ja kriitiline arusaam ühiskondlikult vastuvõetavatest sõnalistest ja mittedõnalistest suhtlusreeglitest, mis juhivad inimese räägitud keelt (keeli), teadmised sellest, mis mulje eri suhtlusstiilid jätavad teistele inimestele ning kuidas iga keel väljendab kultuuriliselt jagatud tähendusi talle ainulaadselt.

Teadmised ja kriitiline arusaam maailmast

Siia kuulub suuremahuline ja keeruline teadmiste ning kriitilise arusaama kogum väga erinevates valdkondades, sealhulgas poliitika, seadusandlus, inimõigused, kultuur, kultuurid, usud, ajalugu, ajakirjandus, majandus, keskkond ja jätkusuutlikkus.

Tänapäevastes ühiskondades Euroopas esineb mitmeid väljakutseid, sealhulgas vähenev valimisosalus, kasvav umbusaldus poliitikute suhtes, suur arv vihakuritegusid, sallimatust ja eelarvamusi vähemusrahvuste ja vähemusurühmade vastu ning üha kasvav toetus vägivaldsele äärmuslikkusele. Nimetatud väljakutsed ohustavad demokraatlike asutuste põhjendatust ja rahumeelset üheskoos elamist Euroopas.

Formaalne haridus on elutähtsaks töövahendiks, mida saab kasutada nende küsimuste lahendamiseks. Sobiv haridussisend ja –praktikad võivad edendada pühendumist demokraatiale, vähendada sallimatust ja eelarvamusi ning vähendada toetust vägivaldsele äärmuslikkusele. Kuid nende eesmärkide saavutamiseks peavad haridusspetsialistid selgelt aru saama demokraatlikest pädevusoskustest, mille omandamisele õppekava peaks olema suunatud.

Euroopa Nõukogu on koostanud uue kontseptuaalse pädevusoskuste mudeli, mida kodanikel on vaja, et demokraatlikus kultuuris osaleda ja elada rahumeelset üheskoos teistega kultuuriliselt kirevates ühiskondades. Mudel on üle kahe aasta pikkuse intensiivse töö tulemus ning seda toetati jõuliselt rahvusvahelise konsulteerimise käigus juhtivate hariduseksperptidega. Mudel seab kindla kontseptuaalse aluse õppekava ja õpetamiseetodite edasiarendamiseks ning Demokraatliku Kodanikusolemise ja Inimõiguste Õppe hindamistööks. Mudeli rakendamisega saab haridussüsteeme tõhusalt varustada, et valmistada õppijaid ette eluks pühendunud ja sallivate demokraatlike kodanikena.

Käesolevas trükises on *Demokraatliku Kultuuri Oskuspädevuste* sisukokkuvõtte kiiresti ja hõlpsalt haaratava viite kujul. Täisteksti leiab Euroopa Nõukogu väljaandest ISBN 978-92-871-8237-1.

www.coe.int

Euroopa Nõukogu on mandri juhtiv inimõiguste organisatsioon. Nõukogul on 47 osalisriiki, kellest 28 on Euroopa Liidu liikmesriigid. Kõik Euroopa Nõukogu liikmesriigid on alla kirjutanud Euroopa Inimõiguste Konventsioonile, mis on inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi kaitseks koostatud rahvusvaheline lepe. Euroopa Inimõiguste Kohus teostab järelevalvet, kuidas osalisriigid Konventsiooni tegelikkuses rakendavad.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE